

זיהוי הארמון

קורות עץ לריטוק הקירות במבנה יריחו. בדומה למקרה הוכנסו גם שם הקורות, כשהן ניצבות לקיר⁸¹.

המציאות הקטנות בשטחו של בניין זה היו מועטות. במיוחד מפלייתם, שמהם נמצאו רק כמה שרבים מטוג החרסים הרומיים. במקומות שונים נמצאו חתיכות בעבה וממין דק. בעיקר יש לציין את התגלית האפיגראפית החשובה בפינה הדרומית-מערבית של החצר והוא האוסטרקון, שיתואר בעמ' 64—65.

זיהוי הארמון

יוסף בן-מתתיהו מתאר את ארמון הורדוס בצד שמאלים הבאות (לפי תרגום):

"גם ארמון בנה לו הורדוס מבצער במורד המערבי, מתחת לחומה הסוגרת על ראש ההר, והארמון נשקף לצד צפון, וחומרת הארמון היתה גבוהה ובצורה מאוד, ובארבע פינותיו היו מגדלים גבוהים שישים אמה. ותוכנותהadrino אשר בקרבו ואולמי העמודים (סתויים) והמרחצאות היתה רבה ועירה, ובכל מקום התנשאו עמודים מוגוליתיים, והקירות ורצפות החדרים רצפו אבני צבעוניים. ובכל מקום אשר היה בו משכן אדם, בעיר העילונה ובסביבה לארמון ולפניהם החבhordos בין הסלעים בריכות למוקוה מים, ובזה התחכם להשקות את יושבי המקום, כאילו נמצאו להם מי מעינות. ומסילה חזקה בטלעם עלתה מארמון המלך אל ראש ההר ולא נראה לעיני העומדים מחוץ" (מלח' ז, 283).

החוקרים השונים ניסו לזיהות את הארמון המופיע המתואר ע"י יוסף עם בניינים שונים בראש הizzard, ומזמן שנתפרסמו מחקרים של שלטן היה מקובל לזהותו עם הבניין הגדול, בעל שלוש החצרות ליד המעלת המעי רביה (ר' למלחה עמ' 24). מקום הבניינים והממצאים שנתגלו בהם סתרו בפרטם רבים את תיאוריו של יוסף, והחוקרים ניסו ליישב סתרות אלו על ידי תירושים דחוקים שונים, או תוך האשמה יוסף באירועו או בחוטר דיביקנותו. — ובuckle נשבנו על הטענה, שאין בצדנה בניין מתאים יותר שאפשר להביאו בחשבון.

19—20a
הפרוני בטיח הצבע,لوح 9 למלחה, באמצצע.
and Khirbet en-Nitla, 1955, pp. 42—49, Pls.

Ibid., Pls. 4, 1; 34, 2; 36, 2 (81)

עם התגלות הבניין המפואר, שתפס את שלוש המדרגות שבקצת הצפוני של הצעוק, עליידי חברנו שמריה גוטמן, הועלה מיד ההשערה, שאכן והוא הארמון המתואר על-ידי יוסף (ידיעות י"ח, תש"ה, עמ' 263 ואילך). חפירת הבדיקה אישרה השערת זה וההתאמה בין תיאורו של יוסף לבין הארמון שנתגלה אינה משaira עוד מקום לספק לגבי זיהוי זה.

יוסף מבחין בין העיר העילונה, כלומר המשטה העליון של הצעוק על בניינו השונים, לבין ארמון המלך, שנבנה מתחת לחומה הסוגרת על רأس ההר. הוא מציין גם בפירושו, שארמון זה נשקף לצד צפון, ובכך הגידיר את מצבו הטופוגראפי בהתאם מלאה לבניין שנתגלה. אולם עם זה מציין יוסף שהארמון נבנה "במורד המערבי", ציוון שהטעה את החוקרים ונתן מקום לפירושים שונים.

הסיבה להגדירה מעורפלת זו, הסותרת כאילו את עצמה, היא, כנראה, זו, שיוסף לא היה מעולם בתחום המבצר עצמו, וגם את תיאור המלחמה לא רשם כעד ראייה — בדומה למוצר עלי ירושלים — שהרי בזמנם זה כבר ישב ברומא. ודאי ראת יוסף את המבצר מבחוץ, שכן, כהודאותו, בילה שלוש שנים בצעירותו במדבר יהודה (חיי יוסף 10–11), אולם בתקופה זו ועד פרוץ המרד ישב במצדה חיל מצב רומי, ואין כלל להניח, שנתנו לאיסטי המתבודד לסיר במבצר ובארמון. רושם זה מתkowski מכל תיאוריו של יוסף על הצד אחד, מגלח הוא בקיאות רבה, המבוססת ללא ספק על אינפורמציה מוסמכת וכן על ראייה עצמית, ומצד שני, נכשל הוא בטיעיות, המעידות עליו, שלא ביקר במקום עצמו. דבר זה מתבלט במיחוד בתיאור שביל "הנחש". לאחר תיאור מדויק של פיתולי השביל המזרחי בא הקטע הבא: "העליה בדרך הזאת צריך להתחזק על עמדנו באחת מרגליו חיליפות, כי המוזות נשקף ל夸ראתו, באשר משני עבריו פוערות תהומות עמוקות את פיהן" ולאימת מראהין לא יעמוד לב איש חיל בקרבו" (מלח' ג 283). תיאור זה הטעה את החוקרים בחיפושיהם אחריו שביל הנחש בקצת הצפוני, כי למעשה אין בשביל זה אף קטע, שבו נפערות תהומות משני צדי ההולך. גם על כל אחד מעתנו עבר נסיוון זה של יוסף. בעמדנו למטה ובחשיקינו על שביל הנחש, המתפתל ועולה ניתחה לנו אותה הרגשה ממש, שיוסף נתן ביטוי לה, ורק בשעת העליה הבחנו בהגוזה שבקטע זה. בדרך זו נוכל גם להסביר על נקלה את שאר טעויותיו של יוסף בתיאור הארמון.

המברט הטוב ביותר על הארמון הוא מן הגבעות שבמערב לצדיה

שבהם אנו נמצאים בקרוב בגובה הארמן ובפרק לא רב ממו. למשה, איןձמזה צלע צפונית, כי ה策וק מתחדד כאן עד כדי חוד צר, והמשקיף על הארמן מצד מערב (لوح ב', 2) רואה אותו "במורד המערבי והוא נשקי'ן צפוני" — ממש כתיאורו של יוסף.

גם תיאורו הפנימי של הארמן מתאים למציאות שנתגלתה: עשר של תבליטים וקישוטים, רצפת הפסיפס הצבעונית (שחור, לבן), הסטואים שבמדרגה התהתקינה עם העמודים המפוארים בגובה של 4 מ', שנראו למס' כל כעומדים מונגוליתים, בזכות טיח-הסטוקו המכסה אותם. בריכת-האמבט, הזמודה למדרגה התיכון, אף היא הייתה דבר של לוקטוס מיוחד במקומות מדררי כמו כן, שיווסף לא שכח מלחשכירה. ולטוטה, המסילה הבלתי גראית החזובה בסלע, שעשתה, כנראה, רושם עז ביותר על בני הדור. המסתכל ממערב ראה בנין בגובה של 13 מ', יותר, שנסתהים על-ידי המבנה העגול. בין ראש בנין זה לבין הבניין שבמדרגה העליונה הפריד קיר סלע זקור בגובה של 22 מ'. חדר המדרגות, שנחצב בתוך קיר סלע זה, לא נראה לעניין המסתכלים מן הצד; ואנו יכולים לתאר לנו את הרושם, שעשתה "מחילות סתרים" זו, כאשרו איש נעלם בתחום קיר הסלע ומופיע כעבור זמן מה על ראש ה策וק.

לפי תיאור זה הבחן יוסף בין ה"ארמן", אותו בנין בעל אלט העמודים והמבנה העגול, שתפס את שתי המדרגות התהתקינות, לבין הבניין בראש התה, שלו הוליכה מחלת הסתרים. לעומת זאת נתגלו רצפות הפסיפס, המתוארות על ידי יוסף, רק בבניין העליון — ולמעשה גם בבניין זה כבר היה מחוץ לחומה הסוגרת על ראש ההר, שנשגרה עם הקיר המשופע העבה מדורות לבניין העליון. אין ספק בדבר, שמחינת השימוש היו שלוש המדרגות בניין אינטגרלי אחד, ובתיאורו של יוסף באים שוב שני מקורותינו לכללו — ביטוי: מצד אחד הוא מתווך ראייה עצמית את שני הבניינים, שביניהם הפרידה מדרגת סלע גבוהה; ומצד שני, מוסר הוא על הממצאים בתחום שלושת חלקי הבניין גם מפי עדי ראייה, שביקרו בהם.

שני הפרטים היחידים שבתיאורו של יוסף, שאינם בנמצא כלל, הם: חומרת הארמן ומגדלי פינוטי. אלט גם הבניינים שבראש ה策וק, ובכללם "הארמן הגדול" של שליטן, חסרים בהחלט פרטם אלה. הכוונה, כנראה, לKirios הגבוהים, שתמכו במדרגה התהתקינה והትיכון, על כל בליטותיהן, ושהייו עשויים להיראות בענייני המשקיף מן הצד כחומות ומגדלים. על כל

פנימ, יש כאן שוב אי דיווק מצד יוסף, המאשר את הנחתנה, שלא ביקר מעולם בארכון עצמו.

לסוף יש לעמוד על נקודה נוספת. ארכון המלך הנזכר על ידי יוסף גם בתיאור מלחמתם הטרוגית והאחוונת של נצורי מצדה בתור מקום מותם, ואחרון הלחומים הצית את הבניין מעל להרוגים. אמנם מצאנו בכל מקום עקבות של שריפה חזקה, אולם שטחו של הארכון היה מוגבל, וקשה להניח, שתכנטו בו קרוב לאף נפש. נקודה זו לא נתבהרה עדין כל צרכה. יש להביא בחשבון את העובדה שהבנייה העליון הייתה, נראה, בעל שתי קומות, ואילו בית קיבלו של הבניין התיכון גדול על-ידי המרתפים המצורפים אליו. אולם גם בחפירת הגסיוון ב"ארמון הגדול" מצאנו שכבת אודี้ שרפת, אף הוא היה ללא ספק בניין ציבורי בעל מימדים של ארכון. הארכון שבזוק הצפוני שימש ודאי בראש וראשונה את המלך עצמו ומקרביו, ועל-כן צויר בلوוקסוס הגדול ביותר, אך אפשר, שגם לבניין השני הגדול שבראש הצוק, שהיה מיועד אולי לפמליה המלך ולחליל המצב, הייתה צורה של ארכון, כפי שמעיר הקטן שחברנו. יוסף מתאר את הארכון שבזוק הצפוני כמפעל בנייה יחיד במינה שעשה ללא ספק רושם בל יימה על כל מי שראה אותה, כפי שמתארים אנו ממנו גם ביוםינו, על ההעה הרבה שבבניינו ועל התכנון ההנדסי המפואר והיחיד במינו שנתגלו בו. עט זה לא מן הנמנע הוא שבתיאור אחריתו של המצור לא דיביך יוסף בלשונו או לא ידע את פרטי הדברים במידה מסוימת, ולא הבחן בין ארכון זה לבין הארכון הציבורי שעמד למשלה.

רק המשך החפירה עשוי לקרבנו לפתרונה של שאלה זו.